

Yttrande över - SOU 2021:96 Säkerhet och tillgänglighet vid val

Linköpings kommun har beretts tillfälle att yttra sig över 2020 års valutrednings slutbetänkande, Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96). En utgångspunkt i kommunens remissvar har varit att värna det kommunala självstyret, samtidigt ser Linköpings kommun en fördel med att Valmyndighetens samordningsroll tydliggörs och utökas gällande vissa delar av valadministration.

Vissa av förslagen som utredningen presenterar har en direkt påverkan på kommunens arbete med kommande val, dock gäller flera av utredningens förslag Valmyndigheten och dess ansvar och roll. Andra förslag som presenteras i utredningen får mindre praktiskt påverkan på kommunernas valarbete.

Incidentrapportering

Rapportering och hantering av incidenter av olika slag är en självklar och naturlig del i valverksamheten. De förslag som utredningen presenterar när det gäller incidentrapportering kräver dock förtydligande i form av vad som ska samordnas, på vilket sätt och i vilket syfte.

Det krävs en tydlig definition av vad begreppet *hantering* innebär och om syftet är att Valmyndigheten ska få en bild av vilka incidenter som inträffar för att i efterhand kunna analysera detta eller om syftet med ett sådant system är att Valmyndigheten omedelbart ska agera på/hantera de faktiska inträffade händelserna.

Det senare kräver en väl uppbyggd och effektiv organisation för att omhänderta de incidenter som inträffar. Linköpings kommun vill framhålla att ett sådant rapporteringsverktyg blir tidskritiskt. Dels genom att ett sådant system måste levereras i god tid, dels att det i skarpt läge fungerar snabbt, effektivt och med god kvalitet, för att fylla ett sådant syfte. Likaså måste förtydligas på vilken detaljnivå en sådan rapportering ska ske. Det får, vid ett eventuellt införande av incidentrapporteringssystem, inte råda några tvivel om ansvarsfördelning, syfte och rent praktisk hantering av inkomna händelser och praktisk hantering av dessa.

Samordningsansvar för säkerhetsfrågor

Av föreslagen lydelse ingår i Valmyndighetens ansvar att samordna säkerhetsfrågor inom valadministrationen. Specifikt på vilket sätt och med vilken ansvarsfördelning behöver fortsatt utredas, tydliggöras och definieras.

Precis som utredningen pekar på har varje verksamhetsutövare rätt att självständigt svara för och bedöma om den egna verksamheten till någon del utgör säkerhetskänslig verksamhet eller inte. Linköpings kommun vill dock framhålla att gränsdragningen mellan verksamhetsskydd och säkerhetsskydd är svår, speciellt inom ämnet valsäkerhet, samtidigt som förutsättningen och grunden för valprocessen bygger på transparens och öppenhet. Hur en antagonistisk handling skulle påverka valarbetet är också komplext att bedöma. Vägledning är önskvärt gällande hur en lokal påverkan ska bedömas.

Inom kategorin Sveriges inre säkerhet upplever kommunen bedömningarna mer komplexa. Arbetet med att anordna val skulle kunna anses vara mer skyddsvärt redan på lokal nivå då det utgör en direkt del av det demokratiska statskicket. I detta sammanhang skulle det vara önskvärt med en vägledning i och ett förtydligande av hur dessa skyddsvärden ska bedömas.

Möjligheten att överklaga val

Linköpings kommun har inget att anmärka på utredningens förslag om ökade resurser och informationsinsatser kring att överklaga val. Kommunen har heller inget att anmärka på förslaget att Valprövningsnämnden ska kräva att personnummer såväl som kontaktuppgifter ska lämnas av den som vill överklaga ett val.

Tillgänglighet för väljargrupper med svårigheter att utnyttja sin rösträtt

Linköpings kommun ser det som positivt att utredningen fokuserar på att stärka väljargrupper med svårighet att utnyttja sin rösträtt. Att samtliga väljare upplever valprocessen som tillgänglig för dem är grunden i demokratin, därför tillstyrker kommunen förslaget att ge Valmyndigheten i uppdrag att ta fram en gemensam vägledning kring att säkerställa tillgängligheten vid val. Liksom utredningen föreslår menar Linköpings kommun att det är av vikt att en sådan vägledning tas fram i samråd med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättningar och med Myndigheten för delaktighet. Kommunen tillstyrker också förslaget att Valmyndigheten ska samla in information om röstmottagningsställens tillgänglighetsstatus, samt information om ambulerande röstmottagare, och tillhandahålla denna information på myndighetens webbplats. Vidare tillstyrker Linköpings kommun förslaget om ett tydliggörande i vallagen om att tillgänglighet vid val omfattar såväl valens lokaler som röstningsförfarandet och informationen till väljare.

Linköpings kommun ser inga hinder för att valsedlar med tillskrifter i punktskrift ska avläses först vid rösträkningen hos länsstyrelsen så länge det är tydligt hur dessa ska hanteras och dokumenteras av röstmottagare i röstnings- eller vallokal. Linköpings kommun instämmer därför i utredningens förslag att

Valmyndighetens utbildningsmaterial för röstmottagare bör innehålla anvisningar kring hur dessa röster ska hanteras. Vidare är kommunen positiv till utredningens förslag om ett tydliggörande i utbildningen för gode män och förvaltare kring att det i deras roller ingår att de, så långt det är möjligt, ska hjälpa sin huvudman att kunna utnyttja sin rösträtt.

Linköpings kommun ställer sig även positiv till förslaget att röstmottagare ges mer riktad utbildning kring vilken typ av hjälp personer med funktionsnedsättning eller personer med språk- och/eller lässvårigheter kan behöva och hur den hjälpen kan se ut. Dock vill kommunen lyfta att det redan idag är mycket som ska ges utrymme i utbildningarna, varför det är viktigt att hitta en balans mellan de olika delarna som ska inkluderas.

Sammanfattningsvis anser kommunen att utredningens förslag gällande ökad tillgänglighet, och då framförallt den handledningen som utredningen föreslår att Valmyndigheten tar fram, skulle kunna förenkla valnämndens arbete. En sådan handledning i kombination med föreslagna ändringar kring tillgänglighet i vallagen skulle också tydliggöra kommunens uppdrag avseende tillgänglighetsförändring av val för de grupperna med svårigheter att utnyttja sin rösträtt.

Rekrytering av röstmottagare

Linköpings kommun delar utredningens uppfattning att frågan om rekryteringen av röstmottagare, liksom de krav som ställs på dessa, bör uppmärksammas. I likhet med många andra kommuner anser Linköpings kommun att det är en utmaning att rekrytera tillräckligt med lämpliga och kompetenta röstmottagare. Utredningen konstaterar att vissa av de föreslagna åtgärderna skulle innebära ökade anspråk på såväl antalet röstmottagare som deras kompetens. Kravet på ökad kompetens ställer också krav på att kommunerna ger ännu mer utbildning till röstmottagarna. Linköpings kommun menar att de föreslagna skärpta utbildningskraven samt de utökade arbetsuppgifterna som föreslås för röstmottagare leder till en ökad professionalisering av uppdraget som röstmottagare, vilket riskerar att göra rekryteringsbasen mindre.

Linköpings kommun instämmer i utredningens bedömning att fokus bör ligga på att rekrytera yngre personer som röstmottagare. Kommunen har idag många äldre röstmottagare med värdefull erfarenhet. Samtidigt är en förutsättning för att trygga behovet av röstmottagare att det vid varje val tillkommer nya, yngre röstmottagare som kan lära sig arbetet av mer erfarna röstmottagare. Linköpings kommun vill också belysa utmaningen i att till varje röstmottagningsställe rekrytera röstmottagare som utgör ett tvärsnitt av Sveriges befolkning. Att röstmottagarna utgör ett tvärsnitt av befolkningen menar kommunen är av vikt för demokratin och tilliten till valens legitimitet. Förutom svårigheter med att rekrytera unga personer är det en utmaning att rekrytera röstmottagare bland utlandsfödda och personer med annan etnisk bakgrund än svensk. Kommunen önskar att denna utmaning uppmärksammas mer i denna kontext.

Linköpings kommun har också uppmärksammat att den förändrade hotbilden mot de allmänna valen liksom ett ökat fokus på säkerhet och säkerhetsåtgärder kan riskera att avskräcka potentiella röstmottagare från uppdraget. Särskilt riskerar detta försvåra rekryteringen av ordförande och vice ordförande.

Ambulerande röstmottagning

Linköpings kommun har inget att invända emot utredningens förslag att ambulerande röstmottagare fullt ut skulle ersätta den nuvarande budröstningen genom lantbrevbärare. En ökning av de väljargrupper som kan använda ambulerande röstmottagare är positivt för demokratin då det kan bidra till att öka valdeltagande. Kommunen vill dock skicka med att det är resurskrävande att utföra uppdrag som ambulerande röstmottagare. Ambulerande röstmottagning i de allmänna valen 2022 kommer med stor sannolikhet ta ökade resurser i anspråk jämfört med tidigare val. Detta utifrån att trenden mellan de allmänna valen 2014 och de allmänna valen 2018 var att en betydligt större mängd röster togs emot av ambulerande röstmottagare. Oavsett om kommunen använder sig av kommunanställda eller externt rekryterade röstmottagare är resursfrågan omöjlig att bortse från i sammanhanget, såväl mer tid som personella resurser kommer behöva tas i anspråk om fler personer ska ges möjlighet att använda sig av ambulerande röstmottagare. En ökad mängd ambulerandeuppdrag bidrar också till en ökad administration kring förtidsröster.

Tydligare riktlinjer kring hur länge kommunen på valdagen ska erbjuda ambulerande röstmottagare skulle kunna underlätta planeringen av uppdraget. Även ett krav på föransmälan för att kunna rösta genom ambulerande röstmottagning på valdagen skulle kunna underlätta administrationen av uppdraget.

Valobservation

Linköpings kommun har inget att anmärka på utredningens förslag om att en föreskrift om reglering och ackreditering för valobservatörer tas in i vallagen.

Utlandssvenskar

Linköpings kommun har inget att anmärka på utredningens förslag om att bestämmelserna i vallagen ändras så att utlandssvenskar som fallit ur röstlängden kan återupptas i röstlängden genom att avge en förtidsröst i Sverige.

Val vid allvarliga fredstida kriser

Linköpings kommun tillstyrker utredningens förslag att tillsätta en utredning med uppdrag att utreda beredskapen för de konsekvenser en extraordinär händelse skulle kunna få för genomförande av de allmänna valen i fredstid.

Digitala röstkort

Linköpings kommun är positiva till digitala röstkort och välkomnar fortsatt utredning av frågan.

För Linköpings kommun

Niklas Borg
Kommunstyrelsens ordförande

Kopia till: valnämnden